

Den gränslösa hälsan: Signe och Axel Höjer, folkhälsan och expertisen

Annika Berg

FD, Institutionen för idé- och lärdomshistoria, Uppsala universitet, Box 629, 751 26 Uppsala, E-post: annika.berg@idehist.uu.se

Under flera decennier kring mitten av 1900-talet spelade det gifta paret Axel Höjer (1890-1974, läkare, forskare och generaldirektör för Medicinalstyrelsen 1935-1952) och Signe Höjer (1896-1988, sjuksköterska, socialarbetare, fredsaktivist, politiker, utredare och författare) viktiga roller i den svenska samhällsdebatten och även internationellt. De strävade redan från början efter att samordna sitt arbete, och framhöll gång på gång folkhälsan som en grundpelare i de välfärdssamhällen som höll på att konstrueras.

Denna idéhistoriska studie undersöker hur Signe och Axel Höjer kom att formulera en gemensam folkhälsoideologi, och hur de bar sig åt för att få praktiskt genomslag för denna genom att hävda unik expertis. Den rör sig från Paris och London vid första världskrigets slut, via det fattiga Hagalund och det akademiska Lund till den socialdemokratiska elitens Stockholm, och vidare till nyligen avkoloniserade stater i Asien och Afrika under 1950- och 60-talen.

En utgångspunkt för studien är vagheten och formbarheten i begreppet folkhälsa. Vad menades egentligen med folkhälsa? Vilka betydelser lades i "hälsa"? Vilka betydelser lades i "folk"? Och med vilka medel var det tänkt att folkhälsan skulle realiserats?

En annan utgångspunkt är expertisens centrala roll i styrningen av moderna samhällen och dess befolkningar. Expertis förstås här som, å ena sidan, speciell kunskap om sociala problem, å andra sidan, personer som antas företräda sådan kunskap.

Att studera Höjers som ett par, verksamt i olika miljöer under lång tid, ger bland annat särskilda möjligheter att undersöka folkhälsoexpertisens genusaspekter. Det hjälper också till att belysa folkhälsoexpertisens tendens att överskrida gränser: geografiskt såväl som i fråga om vad hälsa är, eller vad det bör eller kan innebära.

Av kanske särskilt intresse för en socialmedicinsk publik är bokens andra del, som bland annat undersöker hur Axel Höjer under 1930- och 40-talen började hävda en särskild socialmedicinsk expertis, i syfte att integrera de nya samhällsvetenskaperna i det medicinska fältet och på samma gång lansera idéer om en genomgripande omorganisation och utvidgning av det svenska hälso- och sjukvårdssystemet.